

De Viersprong

39^e Jaargang Nr. 151
Mei 2022

Geschiedkundig tijdschrift Alphen aan den Rijn

De Gele Buurt ten tijde van de Tweede Wereldoorlog

aflevering 3

Kees van Niekerk

In ons blad verscheen al twee keer een artikel over de zogenaamde Gele Buurt, op de grens van Alphen aan den Rijn en Hazerswoude, en over zijn bewoners. Nu, in dit meinummer van De Viersprong, leest u over de situatie daar in de Tweede Wereldoorlog.

Als onderdeel van de Atlantikwall werden in de loop van 1944 bij de Gele Buurt verdedigingswerken gebouwd, zoals een tankval, gecamouflerde anti-tankgrachten en -muren. Palen en prikkeldraadversperringen moesten de landing van vliegtuigen tegengaan. Op de Rijndijk verschenen drie tankmuren met een afsluitbare opening, terwijl er in de boomgaard van de familie Kemp een mitrailleursnest werd gebouwd. Van daaruit wilden de Duitsers zicht op de Rijn hebben.

Om dit alles mogelijk te maken moest in het voorjaar van 1944 een aantal huizen in Hazerswoude worden afgebroken, vlak naast de Gele Buurt. De mensen die er woonden, waren verplicht te verhuizen, maar de eigenaren kregen wel een vergoeding voor hun bezit. Zo ontving Jan van der Heijden 5.780 gulden voor zijn woning en winkel. Het gezin had een galanteriewinkel en ging op de hoek van de Bruggestraat wonen. Een andere bewoner, Gerard Pont, vertrok naar de Gemeneweg, terwijl Kersseboom, van beroep zoetwatervisser, in het buurtje naast de Oostvaart ging wonen om zijn beroep te kunnen voortzetten.

De familie Baerveldt verhuisde naar Alphen. Twee andere families kregen woonruimte aangeboden langs de

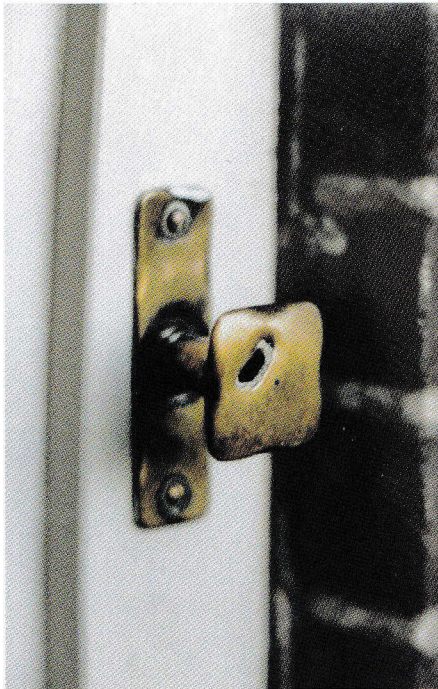

▲ Afb 1: De familie Kersseboom (foto Jan van Dijk).

Rijn. Cor Bos, knecht van Arie Boers, ging naar het Zwaantje. Ook de boerderij van Van der Meer, de daarnaast liggende winkel van Sutherland en de tegenoverliggende dakpannenfabriek van Van Leeuwen moesten verdwijnen. Het puin en de dakpannen werden afgevoerd naar het gemeentelijk opslagterrein aan de Schoolstraat. Het aantal pannen moest worden doorgegeven aan het Centraal Bureau voor Sloopmateriaal in Den Haag. In juni was de sloop voltooid. Op het land van Van der Meer verschenen barakken, waarin de Duisters verbleven. Bij de villa van de familie Van den Brink werd een bunker gebouwd, op de plek waar nu vogelpark Avifauna gevestigd is. Deze villa werd door de Duitsers gevorderd als kazerne, vandaaruit werden de werkzaamheden gepland.

Nog geen paar weken voor de bevrijding vond op 21 april 1945, op de grens van Hazerswoude en Alphen bij boerderij De Bonte Paal van Jan Verhagen, een drama plaats. Piet van Rijn heeft het meegemaakt en vertelde erover:

'Op 'n middag reed er 'n colonne Duitsers met enkele vrachtwagens langs de Rijn, toen die werd aangevallen door drie Engelse jagertjes. De Duitsers stopten precies voor de woningen in de Gele Buurt waar ook ons ouderlijk huis was. De mannen renden het land in. Ik liep achter in het land bij de familie Bert Menken, ruim voorbij de Zwaantjeskerk, voor de bocht en het pad naar de Kruiskade, en zag het gebeuren. Ik was vreselijk bang hoe dat zou aflopen. Mijn moeder, de kinderen en anderen zijn in paniek naar burens gevlucht. Mijn jongere broer, die boven lag te slapen, werd wakker van de herrie, keek door het raam en zag de auto's. Hij vluchtte naar buiten en dook in een zogenaamd schuttersputje. Bij het eerste salvo kwamen vier, vijf huizen verder de kogels door de gevels heen. Bij het tweede werd het achterhuis van boerderij De Bonte Paal geraakt. Daar zaten boerin Verhagen, het

▲ Afb 2: Kogelgat op de trekbel (foto Kees van Niekerk).

17-jarige dienstmeisje Hendrika Boskeljon en knecht Izak de Brommer verscholen achter de koelbak, juist aan de kant waar de aanval op was gericht. Ze dachten daar veilig te zijn, maar de kogels kwamen door het raam van het kleine kamertje, door de deuren van de kleine en de grote kamer en troffen de ongelukkige mevrouw Verhagen en Hendrika Boskeljon. Ze werden beiden door het mitrailleurvuur gedood.

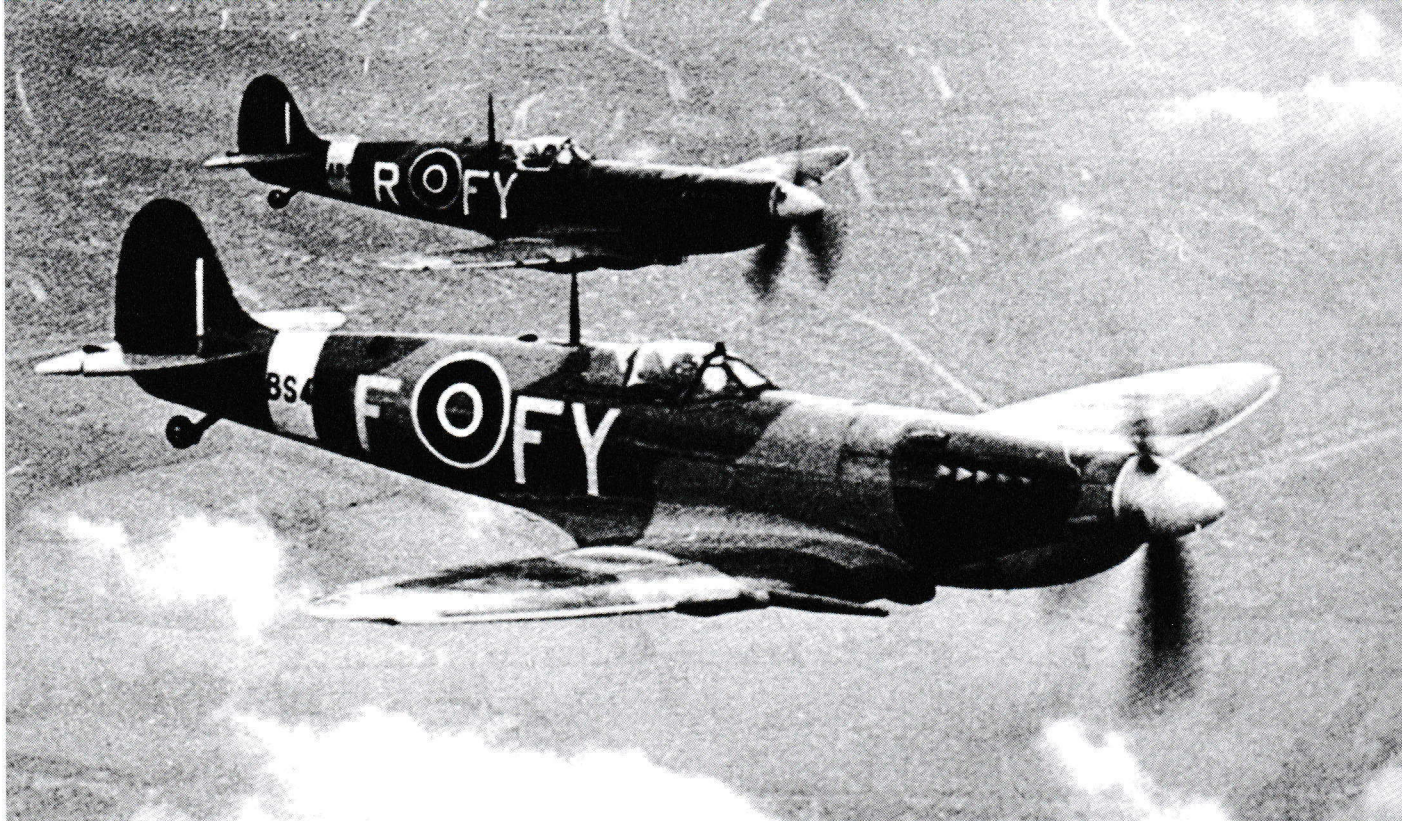
De knecht kwam mij huilend tegemoet. "De vrouw is dood," riep hij alsmaar.

Op De Bonte Paal waren kogelgaten te zien in de waterslagen onder de raamkozijnen van de kleine kamer, in een deurpost van het slaapkamertje naast de grote kamer en in bovengenoemde deuren, waar de gaten werden weggewerkt met houtfineerstrookjes. Ook is een kogelgat te zien op de trekbel. Bij Van Zwieten aan de overkant zaten de kogelgaten in het dak. Kapper Voskuil, die naast de Zwaantjeskerk woonde, kwam juist die zaterdag vader Ferd Kempen scheren. Hij was net op tijd binnen, toen er een Engels vliegtuig van achteruit laag het land overzeilde. Enkele tellen later stond de auto in lichter laaie.'

Piet van der Werf vertelde welke rol zijn moeder heeft gespeeld tijdens de beschieting van de Engelse vliegtuigen. Toen de Duitse militaire auto voor de Gele Buurt stopte, omdat ze Engelse vliegtuigen zagen aankomen, vluchtten de buurtbewoners weg en probeerden een goed heenkomen te zoeken. Mevrouw Van der Werf

▲ Afb 3: In Alphen gemobiliseerde militairen eten een haring bij de haringkar in de Jan Nieuwenhuijzenstraat (collectie HVA).

▲ Afb 4: Engelse Spitfires

had haar kind Pietje in de kinderwagen gelegd om boodschappen te gaan doen. Al de buurvrouwen kropen in het gangetje van haar huis, ze dachten dat ze daar veilig waren. De kinderwagen met Pietje stond nog buiten in het zonnetje, het was 21 april 1945. Zijn moeder riep: Die kleine jongen ligt er nog in. Ik moet hem eruit halen. De vrouwen hielden haar tegen en schreeuwden: Dat gaat niet goed. Dat red je niet. Ze begonnen al te schieten. Maar mevrouw Van der Werf riep: Nee, ik ga hem eruit halen. Dat was maar goed ook, want toen ze later terugkwam, zat er in de kinderwagen een kogelgat. Pietje van der Werf wist later niet beter dan dat er een gat in de kinderwagen zat ... Hij was te klein om te beseffen hoe dat gat erin was gekomen. Aan deze ervaring denkt Piet van der Werf nog vaak terug.

Dick Wille heeft in de oorlog het wereldrecord hordelopen verbeterd. Hij stond met een karretje eten op de spoordijk bij De Bonte Paal toen er een Spitfire op hem afkwam die twee stralen mitrailleurvuur aan weerszijden op hem afvuurde. Hij liet het karretje staan, zonder de spoorweghekken aan te raken, sprong hij er-

overheen en rende het veld in. Onderweg zag hij een klein meisje van Van der Zon op het landpad lopen. Hij pakte haar beet en rende naar de dichtstbijzijnde greppel. Nadat de Spitfire was verdwenen, zijn ze teruggegaan om het karretje op te halen. Daarna liepen ze naar de Rijndijk, waar ze hoorden dat in de boerderij aan de weg, 200 meter vanwaar Dicks karretje stond, de vrouw van de boer en ook het dienstmeisje van Boskeljon door mitrailleurvuur waren gedood.

Gevolgen van de verduistering

In Nederland werd tijdens de Tweede Wereldoorlog verduistering toegepast, met als doel het donker maken van gebouwen, straatverlichting en voertuigen teneinde een bombardement of directe beschieting te voorkomen. Deze verduistering zou zijn tol eisen, ook voor Kee Rijdsdijk. Zij werkte in Leiden en woonde aan de Zwanendrift in de Alphen Hoorn. Dit was een klein buurtje met een rijtje arbeidershuisjes, haaks op de Rijn, tegenover waar vroeger de buitenplaats Zwanendrift stond, naast de

dakpannenfabriek van Van Leeuwen. Door de weeks moest Kee helemaal alleen de onverlichte weg van Leiden naar Alphen aan den Rijn afleggen. Die vrijdag was ze, op weg naar huis, nog even langs kapper Voskuil in de Gele Buurt gegaan. Daarna was er niets meer van haar vernomen en men vermoedde dat ze in de Rijn was verdrongen. Het was een donkere avond geweest en bij de kapper stond een tas stenen op het pad langs de Rijn waar ook het fietspad liep. Visser Van Amsterdam had al in de Rijn gevestigd ten westen van de

► Afb 5: Zwanendrift.

▲ Afb 6: De Gele Buurt gezien vanuit Hazerswoude-Rijndijk (foto Jan van Dijk).

kapperszaak. Daar vond hij niets. Ten oosten van de kapperszaak was niet gedregd. Ondertussen deden wel de meest wilde verhalen de ronde. Kee was zelfs al in een auto met een Duits officier gezien, richting Duitsland, en dat terwijl ze een gruwelijke hekel aan de Duitsers had. Kee was de dochter van de vrouw met wie de oom van Arie van Kampen voor de tweede keer was getrouwd. Volgens zijn zeggen was hij het die Kee uiteindelijk vond. Het zat Arie niet lekker dat men haar maar niet kon vinden. Als zij of, wat

meer waarschijnlijk was, haar lichaam zou worden gevonden, zou er ook een einde aan al die malle geruchten komen. Na drie dagen, op 1 oktober, besloot hij na zijn werk bij de boer, voordat hij naar huis ging, ten oosten van de kapperszaak te gaan dreggen. Het kon niet anders of daar moest ze ergens liggen. Dat dreggen deed hij met een lang touw en daaraan een haak. Zijn zusje was al komen zeggen dat hij nu echt thuis moest komen om te eten, maar Arie wilde het laatste stukje toch nog eerst afmaken en

daar vond hij zijn nichtje. De haak bleef in de mand achter op haar fiets haken. Kee had zich al die tijd vastgehouden aan het stuur van de fiets. Met het naar boven halen van de fiets kwamen haar handen pas los van het stuur. Ondanks het tragische van de gebeurtenis was Arie opgelucht dat het meisje was gevonden. Van zijn oom kreeg hij als dank twee zure appels.

Andere bijzonderheden tijdens de Engelse luchtaanval

Over de kalender die in het huis van Jan van Rijn hing: de datum 21 april 1945 was er door een Engelse kogel helemaal uitgeschoten. Een vrouw van de Gele Buurt was geestelijk finaal in de war. Zij stond in het gat van de deur hysterisch te schreeuwen: 'Schieten maar, schieten maar.' Ze was helemaal de weg kwijt.

Referenties:

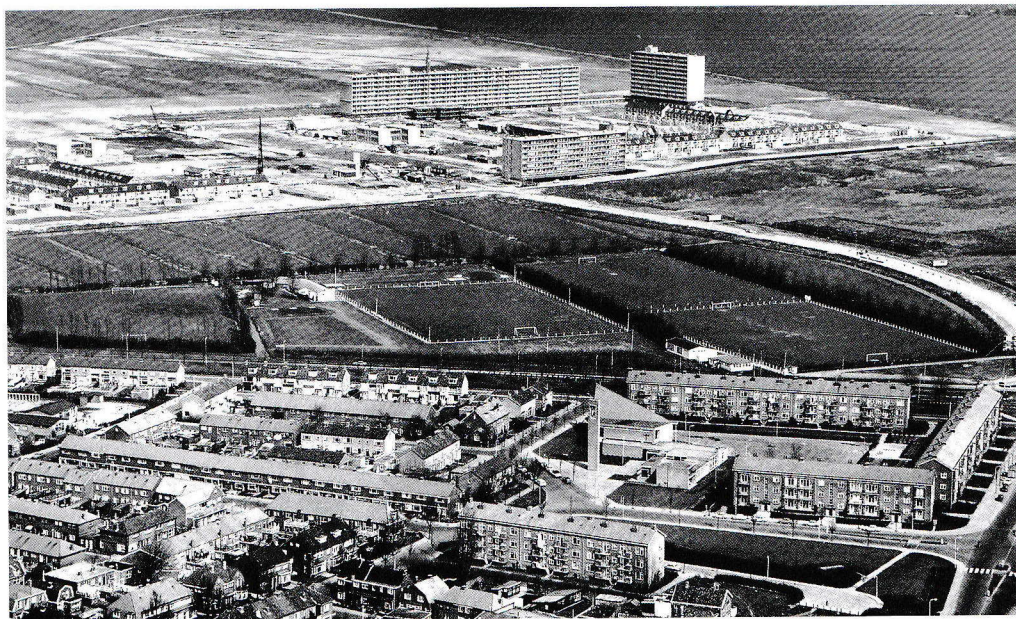
- Arjan van 't Riet
- Bernadette Verhoef
- Herman van Niekerk
- Jan van Dijk
- Piet van der Werf
- Sjaak Vergeer

Redactionele zaken

‘Ontwikkeling Ridderveld’

In het artikel over Ridderveld, in de vorige Viersprong, stond bij afbeelding 2 een niet geheel correcte tekst. Links in het open veld stond niet de boerderij Nieuwe Slood, maar bevonden zich de voetbalvelden van Alpha (links) en van ARC (rechts). Met dank aan de heer D. Turkenburg.

► Links het voetbalveld en de kantine van Alpha. Rechts de kantine en voetbalvelden van ARC. Op deze plek staat nu het tenniscomplex Nieuwe Slood (collectie HVA).

‘De Gele Buurt’

Er was enige onduidelijkheid m.b.t. het artikel in de vorige Viersprong. De mevrouw die op pagina 17 met kerst van de Roomse Kerk geen krentenbrood en vlees had gekregen was mevrouw Van der Werf. Met dank aan Kees van Niekerk.

► Woningen van de Gele Buurt.